

УДК 373.29

Пономаренко Оксана Миколаївна

вчитель англійської мови

Чернігівський базовий медичний коледж;

магістрантка факультету іноземних мов

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ В ЧИННИХ ПІДРУЧНИКАХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (НІМЕЦЬКА МОВА ЯК ДРУГА ІНОЗЕМНА)

***Анотація.** У статті проаналізовано ключові ідеї Концепції «Нової української школи» й запропоновано методичні рекомендації щодо поліпшення змісту сучасних підручників. Основними рекомендаціями є наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, посилення мотивації через опору на реальний життєвий досвід, більший виховний ефект, розвиток самостійності учнів та постійний аналіз власних досягнень.*

***Ключові слова:** зміст навчання, німецька мова, підручник, нова українська школа.*

Постановка проблеми. Сучасна дидактика послуговується двома термінами, які характеризують сукупність компетенцій учня на певному етапі шкільної освіти – це *зміст освіти* та *зміст навчання*. Зміст освіти для всіх типів навчальних закладів відображений у навчальних планах, програмах, підручниках і навчальних посібниках. Запровадження в Україні державного проекту «Нова українська школа», який стартував 1 вересня цього року і виконуватиметься до 2029 року вимагає перегляду того, як зміст навчання реалізується у чинних підручниках з навчальних дисциплін,

зокрема іноземних мов. Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти створення шкільних підручників нового покоління є одним із першочергових завдань оновлення української національної освіти.

Проблема змісту навчання іноземної мови тісно пов'язана з соціальним замовленням держави на освітній рівень її громадян. Постійні трансформаційні процеси, що відбуваються в суспільному житті, детермінують зміни умов і мети навчання, через що вимагають перегляду, уточнення та конкретизації змісту освіти та засобів його реалізації відповідно до певного етапу соціально-економічного розвитку суспільства, а також до сучасного рівня розвитку педагогіки, психології, методики та інших суміжних із ними наук.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У середині ХХ сторіччя проблеми навчальної літератури активно досліджували науковці, педагоги-практики 40–50-х років ХХ століття (І. Бім, А. Монігетті, Є. Пассов, І. Рахманов, М. Скаткін, З. Цветкова, Л. Щерба). На початку ХХІ століття питання підручникотворення знайшли відображення у працях таких українських дослідників, як Н. Басай, Н. Бориско, Н. Бібик, Л. Калініна, О. Карп'юк, Я. Кодлюк, О. Пасічник, Л. Пироженко, В. Редько, І. Самойлюкевич та ін. Разом із тим, у сучасній педагогічній науці відсутній комплексний науковий аналіз структурування підручників з іноземних мов для учнів середньої школи, хоча оновлення змісту навчання іноземних мов у загальноосвітніх установах пов'язується із змінами в стратегічних напрямках розвитку сучасної шкільної освіти, насамперед – із спрямуванням навчальної діяльності на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей, котрі в майбутньому давали б змогу випускникам школи комфортно почуватися в сучасному світовому мультилінгвальному та полікультурному просторі. Відтак, **актуальність** цього дослідження зумовлюється наявністю суперечностей між реальною

потребою в обґрунтуванні та розробленні науково-теоретичних засад конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов, які забезпечували б можливість набуття учнями досвіду іншомовного міжкультурного спілкування відповідно до рівнів, окреслених Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, і відсутністю різнобічних, глибоких і переконливих досліджень проблем підручникотворення у цій сфері.

Метою статті є дослідження реалізації змісту навчання в чинних підручниках з німецької мови (німецька мова як друга іноземна).

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Концепції «Нової української школи», діти будуть навчатися *через діяльність*, а основна увага спрямовується на розвиток *компетентностей*, а не запам'ятовування фактів. Відтак, маємо два ключових поняття, на яких ґрунтується зміст нової освіти: діяльність і компетентність. Щодо *діяльності*, розробники цієї програми наголошують на необхідності обирати зміст навчання відповідно до життєвих потреб і реальних ситуацій: «Наші діти вчать багато теорії. Вивчають 10 років математику, а запитати випускника, скільки треба шпалер на оцю кімнату, більшість матимуть труднощі з обрахунками. Зміст освіти та її методика мають бути наближені до практики, більше практичного застосування в житті» [2].

Другим ключовим словом є *компетентність*. Вона визначається як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та подальшу навчальну діяльність [3]. Поняття компетентності не нове у дидактиці, однак у світлі останньої реформи воно отримало дещо інше тлумачення. На відміну від традиційної сукупності знань, умінь і навичок, акцент зміщується на здатність особи жити у світі, задовольняти свої потреби і успішно провадити різноманітну

діяльність, в той час як знання стають лише інструментом досягнення своїх цілей [2].

Виходячи з цих положень, ми проаналізували чинні підручники з німецької мови, які використовуються в загальноосвітніх навчальних закладах. Найчастіше школи послуговуються підручниками таких авторів: Басай Н. П. [1], Сидоренко М. М. і Палій О. А. [4] і Сотникова С. І. [5].

З урахуванням нових вимог зазначені підручники лише частково задовольняють потреби Нової української школи. Відтак, пропонуємо методичні рекомендації щодо вдосконалення змісту навчання у шкільних підручниках.

Методичні рекомендації щодо вдосконалення змісту навчання у шкільних підручниках. По-перше, пропонуємо наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. На сьогодні підручники мають мультимедійний супровід, який обмежується колекцією аудіо- та відео матеріалів, підібраних під матеріал підручника за тематичним принципом. У деяких випадках в Інтернеті є вправи на тренування лексики, які оформлені як тести множинного вибору і показують в кінці рейтинг учня за певні завдання. На нашу думку, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання німецької мови має перейти від одноразових завдань у системний процес, який охоплює всі види діяльності – читання, аудіювання, письмо й говоріння. Сучасні діти постійно користуються смартфонами, комп'ютерами й планшетами з доступом до мережі Інтернет, а тому застосування цих технологій з одного боку суттєво розширить можливості педагога, а з іншого – покращить в учня важливі для нашого часу технологічні компетентності – пошук інформації, аналіз, систематизацію тощо.

Другою рекомендацією є приділяти більшу увагу мотивації до навчання через зображення у підручнику проблемних ситуацій з опорою на життєвий досвід та інтереси учнів.

По-третє, підручник повинен мати більший виховний ефект, тобто слід звертати увагу учнів на ціннісні орієнтири і ціннісні аспекти навчального знання, підтримувати толерантне ставлення до різних культурних особливостей, створювати ситуації для обговорення і прийняття спільних цінностей громадянської спрямованості, звертати увагу на культуру здорового способу життя і безпечної поведінки.

Четвертою рекомендацією вважаємо за потрібне наголосити на розвитку самостійності учнів, тобто пропоновані завдання мають створювати можливості для вибору і самовизначення, підтримували особистісну і групову відповідальність під час виконання завдань, стимулювали учнів до виконання творчих завдань, надавали можливість для самостійної роботи і пошуку.

І п'ятим вважаємо за доцільне включити у підручники елементи рефлексії й самоаналізу. На початку кожного модуля бажано ввести рубрику «Що я зможу робити на кінець цього модуля», де передбачатиметься перелік умінь на зразок таких:

- Я зможу описувати життєві події, проблеми, власні досягнення тощо
- висловлювати емоційне ставлення до ситуації або предмета обговорення
- порівнювати (звичаї, традиції, стилі життя тощо)
- обговорювати перспективи, давати поради, реагувати на поради інших.

В кінці модуля пропонується аналізувати свої досягнення, ділитися ідеями що було цікаво, важливо, корисно і що ще хотілося б зробити.

Висновки. Таким чином, основними рекомендаціями щодо поліпшення змісту сучасних підручників є наскрізне застосування

інформаційно-комунікаційних технологій, посилення мотивації через опору на реальний життєвий досвід, більший виховний ефект, розвиток самостійності учнів та постійний аналіз власних досягнень. Перспективами подальших досліджень є поетапна розробка стратегії впровадження цих рекомендацій у навчальний процес.

Література

1. Басай Н. П. Німецька мова (5-й рік навчання): підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. П. Басай. – К.: Методика Паблішинг, 2017. – 216 с.
2. Концепція «Нової української школи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyiya.pdf>
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / [Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
4. Сидоренко М. М. Німецька мова : 5-й рік навчання (Deutsch: das 5. Unterrichtsjahr) : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. М. Сидоренко, О. А. Палій. – К. : Грамота, 2017. – 264 с.
5. Сотникова С. І. Німецька мова (5-й рік навчання) : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. І. Сотникова, Г. В. Гоголева. – Харків : Вид-во «Ранок», 2017. — 240 с.